

DEN KINESISKE FILOSOFIS HISTORIE

Bo Mou (red.)

Routledge History of World Philosophies, Volume 3: History of Chinese Philosophy

Routledge, 2014

631 sider, GBP 31,99

Filosofien har de senere år oplevet en global vending. Den vestlige filosofi har ellers længe været båret af den indstilling, at kun vestlig filosofi er rigtig filosofi. Ifølge den vedtagne filosofihistorie opstår filosofien således i antikkens Grækenland og udvikler sig herfra frem til vor tids amerikanske og europæiske fagfilosofi.

Denne indstilling er i virkeligheden af nyere dato. Oplysningstidens filosoffer var i hvert fald opmærksomme på Østens filosofiske traditioner. Den franske filosof Voltaire skrev for eksempel om både den indiske og den kinesiske filosofi. Den globale vending i filosofien indebærer på tilsvarende vis, at en del filosoffer og idéhistorikere er begyndt at omtale filosofien som et verdensomspændende fænomen. Vor tids globale filosofi, eller verdensfilosofi, indeholder imidlertid visse tendenser til kulturrelativisme, mens oplysningsfilosofferne i højere grad var optaget af at forstå den østlige og vestlige filosofi som forskellige udtryk for en universel erkendelse.

Det britiske forlag Routledge har sans for de nye vinde. Forlaget begyndte for omkring 15 år siden at udgive deres *Routledge History of World Philosophies*. Serien har foreløbigt givet afkast i tre bind. Et bind om islamisk filosofi, et bind om jødisk filosofi og senest et bind om kinesisk filosofi. Serien har en yderst høj kvalitet og egner sig glimrende som oversigtsværker over de forskellige traditioner. Bogen om den kinesiske filosofi er redigeret af amerikaneren Bo Mou. Vi taler her om en ganske omfattende sag på mere end 600 sider. Antologien er til gengæld særdeles lødige. Og *History of Chinese Philosophy* er netop en antologi. Bogen giver nemlig indsigt i den kinesiske filosofis historie over 18 kapitler, der er skrevet af forskellige forfattere.

Bo Mou starter selv med at give en udmærket indføring i bogens metodologiske overvejelser. Herefter følger et interessant kapitel af Antonio S. Cua om den kinesiske filosofis identitet. For hvad er egentlig kinesisk filosofi? Det spørgsmål kan måske virke simpelt, men er det langt fra. Selve begrebet filosofi er nemlig vestligt. Pythagoras lancerer det under sine rejser i Nordafrika og Østen, og Heraklit bruger som den første begrebet på skrift. Men den kinesiske tradition er ikke blevet grund-

lagt med en tilsvarende begrebsbrug. Den kinesiske idéhistorie rummede ganske enkelt ikke et tilsvarende begreb, før europæerne introducerede det. Dertil kommer, at selve tanken om at skrive den kinesiske filosofis historie også er en vestlig opfindelse. For den kinesiske filosofi er så tæt indvævet i religionernes og de spirituelle traditioners idéhistorie, at en klar skelnen er vanskelig.

Den kinesiske tradition lægger sig alligevel meget tæt op ad den græske tradition. For kineserne bruger et begreb om visdom (*zhe*), der nogenlunde svarer til det græske begreb *sophia*. Dertil kommer, at den kinesiske filosofi oprindeligt var særligt optaget af etikken, og her finder vi igen en lighed med den græsk-romerske tradition. Flere filosoffer og idéhistorikere har de seneste år netop forsøgt at genoplive den oprindelige filosofi som en levet søgen efter det gode liv. Denne genoplivning går fint i tråd med ambitionen om at fortælle den kinesiske filosofis historie som fortællingen om en visdomsorienteret søgen efter det gode liv.

Den kinesiske tradition adskiller sig dog også fra den europæiske og amerikanske tradition. For det første udvikler den kinesiske filosofi sig primært i antikken og middelalderen. Hvorimod den kinesiske tradition aldrig er blevet moderniseret i samme omfang som den europæiske, hvis man ser bort fra den indflydelsesrige maoistiske og marxistiske retning i moderne kinesisk filosofi. For det andet er den kinesiske filosofi overvejende fokuseret på en levet søgen efter livsvisdom, og den omfatter ikke store filosofiske systemer.

Bogens anden del giver et indblik i den klassiske kinesiske filosofi før Han-dynastiet fra år 202 fvt. til år 220. Vi finder her oprettelsen af de klassiske kinesiske skoler inden for filosofi. Disse skoler var alle sammen kendetegnet ved at tage afsæt i Yin Yang tænkningen. En tænkning, som måske bliver formuleret mest tydeligt på skrift fra og med udgivelsen af bogen *I Ching*. Denne besynderlige bog består af 64 heksagrammer, der skildrer forvandlingens væsen. Nogle opfatter bogen som et filosofisk værk, andre opfatter *I Ching* som en spådomsbog. Sikkert er det, at den klassiske kinesiske filosofi tager afsæt i en forståelse af verden og menneskelivet som underlagt konstant forandring. Alting skifter frem og tilbage mellem komplementære former og kvaliteter. Og fra ikke-væren (*wu*) til væren (*you*) og om igen. Bogen giver i det hele taget en ganske udmærket indføring i den kinesiske filosofis terminologi, der kan være svær at komme ind på som vestlig læser. Især hvis man tager udgangspunkt i det hav af engelske og danske oversættelser af de kinesiske klassikere, hvor den oprindelige begrebsbrug ofte fortoner sig og bliver uigennem-

sigtig.

History of Chinese Philosophy giver i den forbindelse en udmærket introduktion til de to klassiske hovedskoler: Konfucianismen og daoismen. Antikken indeholder ganske vist betydeligt flere skoler. Deraf også navnet 'De hundrede skoler' om en del af perioden. Men konfucianismen og daoismen er ikke desto mindre de to mest betydningsfulde skoler. Den første hovedskole bliver grundlagt af Konfutse eller Kong Fuzi. Den store mester får nær samme betydning for kinesisk kultur, som Jesus fik for den vestlige, og Buddha fik for den indiske. Men Konfutse var ikke nogen succes i sin samtid. Han grundlagde til gengæld en filosofisk retning, der binder etikken tæt sammen med politikken. Det gode liv består i at tilpasse sig de overleverede normer (*Li*), og den gode politiske leder skal fungere som en tjener for sine undersåtter.

Daoismen betragtes gerne som helt modsat konfucianismen. Retningen lægger afstand til de sociale konventioner og betoner i stedet et liv i overensstemmelse med naturen. Et langt mere spirituelt liv, der handler om at være i samklang med *dao* forstået som den naturlige vej. Daoisterne befandt sig derfor ofte på kanten af samfundet og var gerne i opposition til de politiske regimer. *History of Chinese Philosophy* giver såmænd et udmærket indblik i daoismens klassikere. Om end Xiaogan Lius indføring i hovedværket *Dao De Jing* også fremstår en anelse tynd. Værket er til gengæld også særdeles komplekst, om end det kun består af 81 små vers.

Bogens næste tredje og fjerde del giver en indføring i udviklingen fra Han-dynastiet til det tidlige Qing-dynasti. Denne lange periode er ikke mindst kendetegnet ved Kinas møde med buddhismen. Omkring det tredje og fjerde århundrede oplevede daoismen en ny opblomstring, der gerne kaldes neodaismen. Her inddrager de daoistiske filosoffer især inspiration fra den buddhistiske afvisning af begæret. Senere gennemgår konfucianismen en udvikling, der gerne kaldes neokonfucianismen. Den senere konfucianisme er ikke mindst kendetegnet ved en indarbejdning af begreber og indsigter fra både buddhismen og daoismen. Samtidig møder en del af konfucianismen også disse meget spirituelle filosofier med en bestræbelse på at sekularisere og rationalisere filosofien. Som sådan får konfucianismen en afgørende betydning for den kinesiske kultur- og idéhistorie. Retningen bliver på mange måder bærende for det kinesiske livs- og samfundssyn helt indtil det 20. århundrede. Her begynder konfucianismens politiske konservatisme at møde modstand, og maoisterne giver retningen det endelige dødsstød.

Bogens femte del fører os igennem den moderne tidsalder. Vi får både et indblik i det 19. århundrede kinesiske oplysningsfilosofi og et komparativt blik på det 21. århundrede kinesiske og europæiske filosofi. Mest interessant er nok Chenshan Tians indblik i, hvordan især den europæiske marxisme fik en særlig kinesisk form i det 20. århundrede. Fra og med 1930'erne opnår Mao Zedongs læsning af Karl Marx, Friedrich Engels og Josef Stalin ikke mindst en stor betydning. Lige indtil Deng Xiaoping i 1970'erne åbner for økonomiske reformer, der blander kapitalismen sammen med socialismen.

History of Chinese Philosophy er ganske letlæselig. Uden på nogen måde at gå på kompromis med indholdet. Bogen må fremover stå som standardværket for enhver, der ønsker at studere den kinesiske filosofi og dens idéhistorie. De kinesiske filosoffer har haft en varig betydning, som ikke mindst bliver mere og mere tydelig med globaliseringen. I takt med at fagområdet idéhistorie begynder at vende sig bort fra sit snævre fokus på de europæiske idéers historie, er *History of Chinese Philosophy* særdeles relevant. Især for ambitionerne om at fremme studiet af de globale idéers historie.

Anders Dræby